

En rysk fågel Fenix – den militärpolitiska överstyrelsen

av Jörgen Elfving

Résumé

Rising like a phoenix from the ashes the Main Political Department, GlavPUR, was resurrected in July 2018. Originally born during the Russian revolution, the organization existed until 1991. To a certain extent the present GlavPUR shows similarities with its predecessor albeit it is apolitical and focusing on spreading patriotism in the armed forces, among the young generation and in the society. And so far, its activities have been comprehensive and will likely become even more so in 2020, the 75th anniversary of the Victory Day. That GlavPUR was resurrected is assessed to be linked to the Russian view that Russia is subjected to an information war emanating from the West. Something that has to be met in order not to experience a possible color revolution. If GlavPUR will be successful remains to be seen and one cannot disregard the risk that its activities will be met by a certain apathy due to an overly large dose of patriotism.

CHRISTOS VOSKRES, KRISTUS är återuppstånden, den ryska hälsningsfrasen vid påsk, hade även varit passande den 30 juli 2018. Då ändrades genom ett presidentdekret det ryska försvarsministeriets organisation och den militärpolitiska överstyrelsen, GlavPUR, skulle efter 17 år återigen komma att utgöra en del av den ryska militära ledningen.¹ Samma dag utnämndes också generalöverste Andrej Kartapolov, tidigare chef för Västra militärområdet och med erfarenhet från den ryska operationen i Syrien, till chef för den militärpolitiska överstyrelsen GlavPUR.² Att han också därmed blev ställföreträdande försvarsminister pekar också på den betydelse GlavPUR tillmäts. Den 1 oktober gick också den överstyrelse i graven som organiserades efter det att sovjetiska GlavPUR avvecklades.³

Återskapandet av GlavPUR kom dock inte som en nyhet, då det redan i februari 2018 i ryska media förekom uppgifter om att så skulle bli fallet och att detta hade sitt upphov i ett initiativ taget 2017 av den dåvarande chefen för Överstyrelsen för arbete

med personalen, överste Michail Barysjev.⁴ Möjligen kan tankarna på ett återskapande ha väckts redan 2013 vilket vad den då nye försvarsministern Sergej Sjojgu uttalade kan tolkas som.⁵ Och vad som framgår av en artikel i *Krasnaja Zvezda* gör det troligt att frågan om att återupprätta den militärpolitiska överstyrelsen varit föremål för överväganden under en längre tid.⁶

Utöver inom de väpnade styrkorna nämndes i anslutning till 30 juli också att motsvarigheten till GlavPUR möjligen även skulle organiseras vid andra myndigheter, bland dem ministeriet för civilförsvar, extraordinära händelser och naturkatastrofer, MTjS, säkerhetstjänsten, FSB, och det ryska nationalgardet.⁷

Det historiska, sovjetiska, GlavPUR

För att förstå dagens militärpolitiska överstyrelse och dess verksamhet är det nödvändigt

att kasta en blick i backspegeln och se hur dess sovjetiska föregångare uppstod, utvecklades samt vilka uppgifter den hade. Här bör också nämnas att vissa av de uppgifter som åvilade GlavPUR i form av utbildning och uppfostran av personalen, dessförinnan i tsararmén varit en angelägenhet för officerarna och militärpräster. Ett arv som i viss mån kom att gå vidare efter 1917.⁸

GlavPUR firade i maj 2019 sin hundraårsdag med anledning av att Republikens revolutionära krigsråds politiska styrelse organiserades 1919, ett barn av sin tid och den ryska oktoberrevolutionen 1917.⁹ I och med denna tillkom världens första socialistiska stat och ett samhälle av en helt ny typ, något som också utövade inflytande på den nya statens väpnade styrkor. I dessa skulle nu partipolitiskt uppfostringsarbete bedrivas vilket blev en uppgift för de redan 1917 introducerade politiska kommissarierna.¹⁰ Dessa som 1919 uppgick till 6 000, varav merparten vid de stridande förbanden, skulle förutom partipolitiskt uppfostringsarbete även utöva politisk kontroll inom de väpnade styrkorna och övervaka förbandschefernas politiska pålitlighet.¹¹ Kommissarierna tillhörde 1918–1919 Den allryska kommissariebyrån, föregångare till Republikens revolutionära krigsråds politiska styrelse, fortsättningsvis GlavPUR, som över tid kom att byta namn vid ett flertal gånger och vid Sovjetunionens upplösning benämndes SSSR:s väpnade styrkors politiska överstyrelse.¹²

Införandet av politiska kommissarier betingades inte minst av det faktum att den nya staten inte hade några egenutbildade officerare vilket innebar att många tidigare tsarofficerare, s k militärspecialister, under inbördeskriget 1918–1922 kom att tjänstgöra som förbandschefer eller stabsofficerare. 1917 utgjorde de tidigare tsarofficerarna 30–45 procent av officerskåren eller 60 000–100 000.¹³ Den fråga som uppstod i sammanhanget var

militärspecialisternas pålitlighet och att utöva kontroll samt uppföljning av dem var en av de politiska kommissariernas uppgift och kanske den viktigaste. Något som kom till uttryck i att en order utfärdad av en militärspecialist kunde verkställas först sedan den politiske kommissarien godkänt densamma.¹⁴ Detta system hade uppenbarligen sina nackdelar samtidigt som militärspecialisternas pålitlighet prövats under inbördeskriget vilket bedöms har varit motivet bakom att s k enhetskommando infördes 1924–1925, d v s att förbandschefen hade det odelade ansvaret för att leda sitt förband och att den politiske kommissarien ombenämndes till chefens medhjälpare för de politiska delarna [arbetet].¹⁵

1937, och i samband med att den Röda armén tillväxte i styrka, men sannolikt även betingat av de utrensningar som skedde inom de väpnade styrkorna, återinfördes de politiska kommissarierna. En befattning som utgick i augusti 1940 för att återkomma i juli 1941 efter det tyska angreppet i juni samma år.¹⁶ Under dessa år var enhetskommandot satt ur spel och förbandschefen hade inte längre det odelade ansvaret för ledningen av sitt förband. I oktober 1942 avskaffades dock slutligen befattningen politisk kommissarie och enhetskommandot återställdes för att bestå intill Sovjetunionens upplösning. Under dessa år, 1937–1940 respektive 1941–1942, hade dock den politiske kommissarien inte fullmakt att i likhet med förhållandena under inbördeskriget överpröva förbandschefens verksamhet.¹⁷

Den politiske officeren skulle vara ett föredöme i sitt förband eller i den stab han tjänstgjorde vilket också kom till uttryck i de sovjetiska reglementena. I 1936 års fälttjänstreglemente bl a genom följande skrivning: ”Under strid skall de politiska arbetarna befinna sig på den plats där personligt exempel på självuppostring och hjältemod erfordras”.¹⁸

Detta synes också ha gällt kommunistpartiets och dess ungdomsorganisationer, Komsomols, medlemmar i de sovjetiska väpnade styrkorna, Av de förluster dessa tillfogades under Det Stora Fosterländska Kriget 1941–1945 var 35 procent partimedlemmar och av de 11 603 som tilldelades utmärkelsen Sovjetunionens hjälte var 411 politiska officerare och 7 000 hade en bakgrund i Komsomol.¹⁹ Något som också gett upphov till ett antal heroiska berättelser och episka fotografier.

Efter Stalins död minskade de politiska officerarna inflytande efterhand, och 1955 avskaffades den politiske officeren på kompaninivå för att återinföras 1967.²⁰ Samma år inrättades högre militärpolitiska utbildningsanstalter, och i slutet av 1980-talet fanns det 11 sådana.²¹ Vad som skedde 1967 kan möjligen ha haft samband med händelseutvecklingen i Tjeckoslovakien och den ryska invasionen 1968, en tidpunkt där en källa hävdar att den politiska fostran fick en ökad betydelse till följd av detta.²² Något som sannolikt även kan bedömas ha varit fallet i anslutning till upproret i Ungern 1956 och den ryska invasionen samt militära närvaron i Afghanistan 1979–1989.

I slutet av 1980-talet uppgick antalet partiorganisationer i de sovjetiska väpnade styrkorna till cirka 30 000, antalet Komsomolorganisationer till 150 000 vilka hade cirka 2 000 000 medlemmar och bland de sovjetiska officerarna var vid samma tid 76 procent partimedlemmar.²³ Allt partipolitiskt arbete i de väpnade styrkorna leddes av GlavPUR, och de politiska officerarna återfanns på alla förbandsnivåer och inom markstridskrafterna i följande antal.²⁴

- Kompani: 1.
- Bataljon: 2.
- Regementsstab: 5.
- Divisionsstab: 10.
- Arméstab: 41.

Otvivelaktigt var under Sovjettiden kommunistpartiets inflytande över och kontroll av de väpnade styrkorna genom såväl de politiska officerarna som genom parti- och Komsomolorganisationerna betydande vid förbanden, men där kontrollen också utövades av KGB. Samtidigt var också partimedlemskap en förutsättning för befordran till högre befattningar. Huruvida de politiska officerarna var karriärister och deras budskap bara var läpparnas bekännelse kan diskuteras, men merparten torde dock ha varit ”troende”. Och vad det partipolitiska arbetet resulterade i kan sammanfattas i vad en sovjetisk försvarsminister, Andrej Gretjko, skrev i boken *The Armed Forces of the Soviet Union*: ”The high moral and political state of the personnel, their right understanding of, and active support for, the domestic and foreign policies of the CPSU, the servicemen’s monolithic cohesion around the Communist Party and its Leninist Central Committee, and their readiness to fulfil any mission to protect the state interests of the Soviet Union, are a vivid manifestation of the efficiency of Party-political work”.²⁵

Efter 1991

Redan 1990 påbörjades arbetet med att reformera de partipolitiska organen i de dåvarande sovjetiska väpnade styrkorna och ersätta den befintliga strukturen med en ny sådan.²⁶ Till följd av augustikuppen 1991 förlorade kommunistpartiet sitt maktmonopol och därigenom också sitt inflytande över det militära etablissemangen. Något som skedde genom ett presidentdekret 29 augusti 1991, Om avbrytandet av politiska partiers verksamhet i SSSR:s väpnade styrkor och avveckling av de militärpolitiska organen, vilket var genomfört i november samma år.²⁷ Detta innebar att GlavPUR avvecklades och ersattes av SSSR:s försvarsministeriums

kommitté för arbete med personalen vilken i sin tur 1992 kom att bli Ryska Federationens försvarsministeriums överstyrelse för arbete med personalen.²⁸ I vilken omfattning personal från GlavPUR, och delar av denna, överfördes till den nya kommittén respektive överstyrelsen har inte kunnat fastställas, och den nya överstyrelsen kom i likhet med sin föregångare att byta namn ett flertal gånger för att 2010 benämnas Ryska Federationens väpnade styrkors överstyrelse för arbete med personalen, GUVR, en benämning som bestod intill 2018 då den militärpolitiska överstyrelsen återkom.²⁹

GUVR var en apolitisk organisation till skillnad från sin föregångare och hade följande huvudsakliga uppgifter;³⁰

- Organisera arbetet med personalen i den dagliga tjänsten vid förbanden och utveckla systemet för uppfostran av de väpnade styrkornas personal.
- Organisera det moraliskt-psykologiskt säkerställandet i de väpnade styrkorna.
- Organisera arbetet med att vidmakthålla de väpnade styrkornas moraliskpsykologiska status, rättsordningen och disciplinen i de väpnade styrkorna samt säkerställandet av uppgifternas lösande.
- Organisera den patriotiska uppfostran av personalen.
- Organisera kulturarbetet och fritidsaktiviteterna i de väpnade styrkorna.

Underställt GUVR var också tidningen *Krasnaja Zvezda* och tidskrifterna *Orientir* samt *Rysslands krigare*.³¹

Den militärreform som introducerades 2008 påverkade också GlavPURS efterföljare. I december 2008 förekom uppgifter om att personalstyrkan om cirka 17 5000 skulle minska till 6 000 och att uppfostringsarbetet skulle bli en avdelning inom Överstyrelsen för personal med en kvinn-

lig rådgivare till försvarsministern som chef, Ekaterina Priezzjeva.³² Om dessa planer vad avser nedskärningar förverkligades har ej kunnat fastställas, men i en studie från Uppsala universitet hävdas att så blev fallet.³³ Detta torde också vara vad som gjorde att chefen för överstyrelsen för personalen i försvarsministeriet 2011 uttalade att det var nödvändigt att återupprätta systemet för uppfostringsarbetet och att dess officerare skulle få status som förbandschefens ställföreträdare. Något som motiverades med den tilltagande ”huliganismen” vid förbanden.³⁴ Otvivelaktigt förföll uppfostringsarbetet med personalen vilket också den dåvarande redaktören för tidskriften *Den Oberoende Militära Tidskriften*, Viktor Litovkin, hävdade i en intervju 2010 rörande 2008 års militärreform.³⁵ Det sätt han uttryckte sig på indikerar också att de förändringar som nämdes i slutet av 2008 kom till genomförande.

Oaktat nedskärningar och organisationsförändringar redovisas i en handbok i taktik från 2017 att i bataljons- och kompanistab ingår chefens ställföreträdare för uppfostringsarbete.³⁶ Dessa bedöms spela en stor roll vad avser moraliskt-psykologiskt säkerställande där begreppet säkerställande tarvar en förklaring och omfattar;³⁷

- Förberedelser för och genomförande av ett antal åtgärder i syfte att säkerställa ett högt stridsvärde hos förbanden.
- Vidmakthållande av förbandens stridsvärde.
- Skapa gynnsamma förutsättningar för att förbanden i rätt tid och med framgång ska kunna lösa sina uppgifter.

Åtgärder som hänförs till följande kategorier;

- Åtgärder för att öka effektiviteten i utnyttjandet av de egna förbanden och minska motståndarens förmåga att utnyttja sina

förband och resurser vilket bl a omfattar underrättelsetjänst och rekognosering, skydd och bevakning och taktiska skenåtgärder (Maskirovka).

- Tekniska åtgärder syftande till att säkerställa tillgänglighet och tillgång till materiel, robotar, ammunition och annan materiel.
- Logistiska åtgärder.

Utöver dessa ingår också moraliskpsykologiska åtgärder för att lägga grunden för, respektive vidmakthålla och återställa, det moraliskpsykologiska tillstånd som krävs för att personalen ska kunna lösa sina stridsuppgifter, deras beredskap och förmåga att genomföra aktiva stridshandlingar, en ständig utveckling av andan hos personalen samt att genomföra särskilda åtgärder för att återställa stridsvärdet hos personalen.

Samtliga chefer för GUVR var generalpersoner fram till 2017, då överste Michail Barysjev tillträdde som chef och ersatte generalmajor Michail Smyslov.³⁸ Motiven till att Smyslov ersattes är inte kända och officiella uttalanden antyder sjukdom, men detta kan ha varit svepskäl. Att en överste utsågs till chef för GUVR är udda, men kan möjligen botten i att Barysjev sågs som en påläggskalv eller att det var fråga om en interimslösning med anledning av att planerna på att återupprätta den militärpolitiska överstyrelsen var långt framskridna. Barysjev ska också ha varit påtänkt som ställföreträdare för den nya överstyrelsen, men så blev inte fallet då han i november 2011 greps och anklagades för mutbrott under sin tid som chef för försvarsministeriets idrottsklubb TsKA.³⁹

Från GUVR till GlavPUR ny

Att GUVR kom att ersättas av GlavPUR uppfattas bero på att GUVR sågs som otidsenlig och att dess ansvarsområde var alltför

begränsat.⁴⁰ Men det fanns även andra motiv vilket framgår av vad en företrädare för försvarsministeriet uttalade i februari 2018 i samband med att det framkom uppgifter om att den militärpolitiska överstyrelsens skulle återupprättas: ”I sammanhang med de globala informatoriska och psykologiska motståndningarna ökar ojämförbart betydelsen av moralisk och politisk enighet mellan försvaret och samhället. Därför är det nödvändigt med en genomgripande omorganisation och stärkande av alla de strukturer i de väpnade styrkorna som organiserar, genomför och svarar för den moraliska och ideologiska komponenten i det ryska försvaret och som i sin verksamhet noggrant tar hänsyn till den sociala och politiska situationen i landet samt skickligt styr energin hos försvarets personal mot att stärka landets försvarsförmåga och att höja förbandens stridsvärde”.⁴¹

Just föreställningen om ett pågående informationskrig riktat mot Ryssland synes ha varit centralt i sammanhang med återupprättandet av GlavPUR vilket också kom till uttryck när generalöverste Kartapolov i september 2018 mötte journalister. I den artikel som beskriver mötet sägs bl a att det pågår ett informationskrig riktat mot Ryssland och att lögnar och propaganda påverkar samhällets politiska medvetenhet ledande till allvarliga sociala följdverkningar.⁴² Vidare sägs också att de väpnade styrkorna måste ha en förmåga till informationsskydd som motsvarar deras organisatoriska struktur, läs GlavPUR.⁴³

Ovanstående skulle kunna tolkas som att det är den ryska synen på sk färgrevolutioner som varit den utlösande faktorn när GlavPUR tillkom. De är något man uppfattar ha initierats av Väst och med början i Nordafrika. Den senaste i raden av dylika var vad som skedde i Ukraina 2013 och att Ryssland står näst på tur. Till detta kommer vad som skulle kunna kallas för Rysslands

bärande idé, patriotism. Genom att ”marinerna” de väpnade styrkornas personal och genom olika aktiviteter i militär regi riktade mot barn och ungdomar samt även mot befolkningen i övrigt sprider och befäster den militärpolitiska överstyrelsen den ryska självbilden, eller patriotism. Detta ska också ses i sammanhang med andra åtgärder som t ex den federala styrelsen för kommunikationsövervakning, informationsteknologier och masskommunikations, Roskomnadzor, blockering av sidor på Internet och andra åtgärder för att strypa det fria ordet.⁴⁴ Till detta kommer också presidentadministrationens styrning av vad som ska, eller får, skrivas av eller i media.⁴⁵ Sammantaget en flora av åtgärder utgående från den politiska ledningen syftande till att passivisera det ryska samhället, förhindra uppkomsten av oppositionella krafter, eller kväsa dem, och därmed avvärja hotet om en färgrevolution i Ryssland, den ryske presidentens mardröm.

Den politiska överstyrelsen tillkom inte över en natt utan den organiserades i tre etapper.⁴⁶

- 1) Till 1 oktober 2018 omorganiserades GUVR till GlavPUR vilken består av sju avdelningar m m samt prövades GUVR personal mot befattningar i den nya överstyrelsen.
- 2) Till 1 december 2018 skulle politiska organ ha organiserats vid alla förband ned t o m regemente (motsvarande).
- 3) Till 1 mars 2019 skulle utbildningen av personal till de politiska organen ha organiserats vid försvarsministeriets universitet, i form av en särskild fakultet, och även vid vapenslagens respektive försvarsgrenarnas utbildningsanstalter.

Uppenbart är att den militärpolitiska överstyrelsen är en betydligt mer omfattande organisation än sin föregångare, inte minst

genom att man fick ansvaret för samtliga de tidningar och tidskrifter som utges i försvarsministeriets regi och att det till den överfördes avdelningar/sektioner från andra delar av försvarsministeriet.⁴⁷

Förutom åtgärder av organisatorisk art har även tillkomsten av GlavPUR inneburit att reglementen m m måst skrivas om och tillföras skrivningar om det militärpolitiska arbetet vid förbanden.⁴⁸

Redan i mars 2019 synes den nya organisationen ha varit implementerad från högsta till lägsta nivå, ställföreträdande kompanichef för det militärpolitiska arbetet, men med brister när det gällde civil personal.⁴⁹ Och sannolikt lever de ovan nämnda chefernas ställföreträdare för uppfostringsarbete i orubbat bo om än med sannolikt andra och möjligen delvis utökade uppgifter. Inte minst då generalöverste Kartapolov varit tydlig med att fokus i det militärpolitiska arbetet kommer att ligga på kompaninivå.⁵⁰

Den militärpolitiska överstyrelsens uppgifter

I ett tillägg 2018 till det presidentdekret från 2004 som reglerar försvarsministeriets uppgifter framgår att detta ska ”utarbета och genomföra åtgärder i syfte att informera om de väpnade styrkorna, öka militärtjänstgöringens prestige och auktoritet i samhället, bevara och utveckla de patriotiska traditionerna, organisera militärpatriotiska, militärhistoriska och andra aktiviteter”.⁵¹ I ett nötskal vad den militärpolitiska överstyrelsen ska ägna sig åt liksom på försvarsministeriets hemsida framgår i detalj dess 13 uppgifter som bl a är att;⁵²

- Utveckla systemet för det militärpolitiska arbetet i de väpnade styrkorna, organisera det militärpolitiska arbetet i den dagliga tjänsten, i övningsverksamheten och vid insättande av de väpnade styrkorna.

- Organisera de militärpolitiska organen, urvalet, utbildningen samt placeringen av dess personal.
- Organisera arbetet för att upprätthålla disciplinen i de väpnade styrkorna jämte det brottsförebyggande arbetet.
- Organisera den militärpolitiska propagandan och agitationen i de väpnade styrkorna.
- Organisera det militärpatriotiska arbetet i de väpnade styrkorna.
- Organisera det sociala arbetet i de väpnade styrkorna.
- Organisera kultur- och fritidsverksamheten vid förbanden.
- Organisera det psykologiska arbetet i de väpnade styrkorna.
- Organisera arbetet med de traditionella ryska religionerna i syfte att förverkliga personalens rätt till religionsfrihet enligt konstitutionen och med hänsyn till den militära tjänstens särdrag.
- Organisera försvarsministeriets arbete med frågor som rör veteraner och veteranorganisationer.

Vad lösandet av dessa uppgifter ska uppnå och vad GlavPUR:s verksamhet syftar till är enligt en av dess företrädare att uppfostra en soldat och medborgare som är en pålitlig och hängiven försvarare av Fosterlandet samt en bärare av det ryska samhällets traditionella andliga och moraliska värderingar.⁵³

Till detta kommer också ansvaret för organisationen Junarmija och andra organisationer av liknande slag.⁵⁴ Junarmija är en organisation för barn och ungdomar mellan 8-18 år med militärpatriotisk inriktning vilken grundades 2016 på initiativ av försvarsministern. Inom ramen för dess verksamhet besöks förband, historiska platser, sköts historiska minnesmärken och

gravar samt deltar man i olika parader.⁵⁵ Inte minst i segerparaden på Röda Torget 9 maj.⁵⁶ Antalet medlemmar uppgick i mars 2019 till 380 000 och målet är en miljon medlemmar 2020.⁵⁷ Sett till antalet ryska barn och ungdomar i åldern 8-18 år är detta dock inte en särskilt hög siffra. Deltagandet i Junarmij är frivilligt, men sannolikt förekommer det ett socialt tryck i skolor och i officersfamiljer syftande till att man ska gå med i organisationen. Förutom de aktiviteter som nämnts organiseras också sommarläger och även förmilitär utbildning. Ur de väpnade styrkornas perspektiv ger Junarmija möjligheten att inympa den uppväxande generationen med patriotism och närs också förhoppningar om att dess medlemmar på sikt blir officerare eller kontraktsanställda och minst mer motiverade och förberedda värnpliktiga.

Tillbaka till framtiden?

Tillkomsten av GlavPUR möttes av både farhågor och positiva kommentarer. Överstyrelsen har också rönt relativt stor uppmärksamhet i den militära pressen och anorstades där generalöverste Kartapolov i mångt och mycket kan beskrivas som ”omslagspojke”. Dessutom bedriver GlavPUR också, såvitt kan bedömas och trots att den bara existerat i drygt ett år, en betydande och omfattande verksamhet. Sannolikt lär denna bli mer intensiv och omfattande under 2020 då 75-årsdagen av Segerdagen infaller. Något som till stor del kommer att prägla Ryssland under detta år vilket den ryske presidenten förklarar vara ett år av ”minne och ära”.⁵⁸

Tillkomsten av den militärpolitiska överstyrelsen är betingad av den säkerhetspolitiska utvecklingen sedan 2014 och västliga reaktioner på annekteringen av Krim samt ett mer aggressivt Ryssland. Och i det sammanhanget är det värt att notera vad ordföran-

den för Federationsrådet försvarskommitté, Viktor Bondarev, uttalade i sammanhang med tillkomsten av GlavPUR: ”Våra västliga fiender gör mycket för att misskreditera Ryssland och den ryska försvarsmakten – vi måste ge sådana försök en passande bakläxa, skapa en passande motvikt”.⁵⁹ Otvivelaktigt är GlavPUR en dylik motvikt som på stor bredd och djup kan sprida och befästa den ryska hotbildsuppfattningen, patriotism och bilden av Ryssland som försvarare av de traditionella värderingarna rörande nationen, familjen och kyrkan.

Benämningen den militärpolitiska överstyrelsen för tankarna tillbaka till Sovjettiden, men dagens GlavPUR är inte en kopia av sin föregångare även om organisationsformer, arbetssätt och uttrycksätt är påfallande lika. Den viktigaste skillnaden är att GlavPUR är opolitisk och inte företräder ett politiskt parti. En mer korrekt benämning kanske hade varit den militärpatriotiska överstyrelsen, men att bibehålla den traditionella benämningen är ett sätt att knyta an till det sovjetiska arvet.

Något som gjorts även i andra avseenden sedan Sergej Sjojgu tillträdde som försvarsminister 2012.

Genom återskapandet av den militärpolitiska överstyrelsen har till stora delar vad som var en del av den sovjetiska militära vardagen introducerats i dagens ryska väpnade styrkor. Något som skiljer sig från hur chefskapet på förbandsnivå utövas hos oss, men som är beprövat och visat sig fungera, inte minst under Det Stora Fosterländska Kriget. Om GlavPUR:s verksamhet kommer att leda till de mål som satts upp är ännu för tidigt att uttala sig om. I likhet med under Sovjettiden finns en risk att det blir för mycket av den goda varan och att det militärpolitiska arbetet möts av apati och kanske t o m av avståndstagande då dagens Ryssland inte är samma samhälle som det sovjetiska.

Författaren är överstelöjtnant och har bl a varit chef för Arméns Underrättelseskola.

Noter

1. <http://www.kremlin.ru/acts/bank/43414>.
2. <http://www.kremlin.ru/acts/bank/43416> och https://eng.mil.ru/en/management/info.htm?id=11960036@SD_Employee.
3. <https://www.interfax.ru/russia/642783>.
4. <https://ria.ru/20180205/1513967955.html> och https://vvpfrf.ru/lot/novyj-glavpur-aktsent-na-ideologicheskoy-sostavlyayushchey.html?sphrase_id=3650687.
5. <https://www.newsvl.ru/society/2013/02/12/562323465>.
6. <http://redstar.ru/na-fundamente-traditsij-no-posovremennym-lekalam/>.
7. <https://iz.ru/772897/aleksei-ramm-aleksandr-kruglov-bogdan-stepovoi-roman-kretcullupravlenie-patriotizma>.
8. <https://tass.ru/info/5414711>.
9. <https://www.mk.ru/politics/2019/05/16/shoygu-pozdravil-glavpur-so-100letiem.html> och www.pcoz.pf/single-post/2019/05/15/ГлавПУР—взгляд-сквозь-годы.
10. <https://www.pcoz.pf/single-post/2019/05/15/ГлавПУР—взгляд-сквозь-годы>.
11. Ibid och <https://tass.ru/info/5414711>.
12. https://web.archive.org/web/20070930201255/http://guides.rusarchives.ru/browse/gbfond.html;jsessionid=K-kMYfKCFE-oH2lC?bid=120&fund_id=24054&sort=number&direction=asc och http://www.pseudology.org/Documets/Polit_Upr_RVS.htm.
13. <https://histrf.ru/biblioteka/b/komandir-dolz-hien-byt-odin>.
14. <https://tass.ru/info/5414711>.
15. Ibid.
16. <https://histrf.ru/biblioteka/b/komandir-dolz-hien-byt-odin>; https://ru.wikisource.org/wiki/Постановление_ЦИК_у_ЧК_СССР_

- om_15.08.1937_№_105/1387; https://ru.wikisource.org/wiki/Указ_Президиума_ВС_СССР_от_12.08.1940_об_укреплении_единоначалия_в_Красной_Армии_и_Военно-Морском_Флоте och <https://www.booksite.ru/fulltext/11001/008/036/813.htm>
17. https://w.bistrf.ru/articles/article/show/voiennyie_komissary_i_politruki.
18. *Röda Arméns Taktik*, Översättning av 1936 års sovjet-ryska fältreglemente jämte kort översikt över Röda armén organisation, Militär-litteraturföreningen förlag, Stockholm 1937, s 43.
19. <https://www.pcos.pf/single-post/2019/05/15/ГлаВПУР—взгляд-сквозь-годы>
20. Goldhammer, Herbert: *Soviet Military Management at Troop Level*, Crané Russak & Company, Inc, New York 1975, s 275.
21. Ibid och <https://www.pcos.pf/single-post/2019/05/15/ГлаВПУР—взгляд-сквозь-годы>.
22. Donnelly, Christoffer: *Red Banner The Soviet Military System in Peace and War*, Jane's Information Group, Surrey 1988, s 193.
23. Ibid, s 192 och <https://www.pcos.pf/single-post/2019/05/15/ГлаВПУР—взгляд-сквозь-годы>.
24. <http://archive.redstar.ru/index.php/siriya/item/16083-glavpur-vzglyad-skvoz-gody>.
25. Gretjko, Andrej: *The Armed Forces of the Soviet Union*, Progress Publishers, Moskva 1977), s 289.
26. <https://topwar.ru/151956-zampolity-politruki-no-uzh-tochno-ne-komissary-chast-1.html>.
27. http://vamto.net/about_university/departments-and-services/ och <https://tass.ru/infol5414711>.
28. <https://mopmr.org/2014/09/11/11-сентября-день-специалиста-органов-2> och <https://tass.ru/info/5414711>.
29. <https://mlds.ru/calendar/september/den-spetsialista-organov-vospitatelnoy-raboty>.
30. <https://milcult.ru/glavnoe-upravlenie-po-rabote-s-lichnym-sostavom>.
31. Ibid.
32. http://nvo.ng.ru/forces/2008-12-12/1_reform.html.
33. <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1138525/FULLTEXT01.pdf>.
34. Ibid.
35. <https://www.svoboda.org/a/2198531.html>.
36. Batjuskina, S A: *Obsjaja Taktika Bataljon, Rota*, KnoRus, Moskva 2017, s 35.
37. Ibid, s 126-136.
38. <https://www.kommersant.ru/doc/3261203>.
39. <https://rsport.ria.ru/20181123/1146387233.html> och <https://www.kommersant.ru/doc/3807306>.
40. <http://redstar.ru/na-fundamente-traditsij-no-posovremennym-lekalam/>.
41. <https://www.interfax.ru/russia/598553>.
42. <http://redstar.ru/krepit-dub-voinstva/>.
43. Ibid.
44. <http://rkn.gov.ru/>.
45. <https://www.proekt.media/portrait/alexey-gromov/> och <https://euvsdisinfo.eu/temnik-the-kremlins-route-to-media-control/>.
46. <https://topwar.ru/146521-gupu-nazad-v-budushee.html> och <http://redstar.ru/krepit-dub-voinstva/>.
47. <https://iz.ru/772897/aleksei-ramm-aleksandr-kruglov-bogdan-stepovoi-roman-kretcullupravlenie-patriotizma>.
48. <http://redstar.ru/na-fundamente-traditsij-no-posovremennym-lekalam/>.
49. <http://redstar.ru/sleduya-zadanommu-vektoru/>.
50. <http://redstar.ru/tsentrom-vospitaniya-budetrota/>.
51. <http://www.kremlin.ru/acts/bank/21315/page/2>.
52. https://structure.mil.ru/structure/ministry_of_defence/details.htm?id=12375@egOrganization.
53. <http://redstar.ru/na-fundamente-traditsij-no-posovremennym-lekalam/>.
54. <https://www.rbc.ru/politics/30/07/2018/5b5e13479a7947a33e086e74>.
55. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Юнармия>.
56. <https://riamo.ru/article/283896/yunarmiya-priemet-uchastie-v-parade-pobedy-na-krasnoj-ploshchadi-v-moskve.xl>.
57. <https://tass.ru/armiya-i-opk/6081524> och <http://redstar.ru/chislennost-yunarmeitsev-dostignet-500-tysyach/?attempt=1>.
58. <https://www.novayagazeta.ru/news/2019/07/08/153154-putin-ob-yavil-v-2020-godu-provedenie-goda-pamyati-i-slavy-75-letiya-pobedy>.
59. <https://www.vedomosti.ru/politics/articles/2018/07/30/776924-glavnoe-upravlenie>.